

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกกล้วยไม้เป็นอันดับหนึ่งของโลกมาเป็นเวลานานและมีมูลค่าการส่งออกขยายตัวอย่างต่อเนื่องตลอดมาซึ่งในยามที่ประเทศประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันทั้งสถานะเศรษฐกิจที่จะเริ่มตกต่ำและปัญหาภายในประเทศ แต่ประเทศไทยยังมีสินค้าที่มีความสวยงามโดดเด่น มีเสถียรภาพ มีมูลค่าสูงและเป็นสินค้าประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีอุตสาหกรรมกล้วยไม้ไทยสามารถสร้างรายได้นำเงินเข้าสู่ประเทศได้เป็นจำนวนมาก ในปี 2557 ประเทศไทยส่งออกดอกกล้วยไม้และต้นกล้วยไม้ คิดเป็นมูลค่า 760,449,861 บาท โดยส่งออกดอกกล้วยไม้เขตร้อนมีสัดส่วนสูงเป็นอันดับ 1 ของโลกมาตลอดและส่งออกต้นกล้วยไม้เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศไต้หวัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2557)

ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมกล้วยไม้ของไทยให้สามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน คณะกรรมการกล้วยไม้แห่งชาติ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การแข่งขันกล้วยไม้ไทยในตลาดโลก พ.ศ. 2554-2559 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้โดยมีเป้าหมายอัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออก เฉลี่ยร้อยละ 19.24 ต่อปี (ดอกกล้วยไม้ ร้อยละ 19.09 และต้นกล้วยไม้ ร้อยละ 25.31) โดยในปี 2559 มีเป้าหมายการส่งออก มูลค่า 10,000 ล้านบาท

อัตราการเพิ่มของมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้

ปี	ดอกกล้วยไม้	ต้นกล้วยไม้	รวม
2551	2,411	423	2,835
2552	2,550	450	3,000
2553	3,000	500	3,500
2554	3,400	600	4,000
2555	4,000	700	4,700
2556	4,980	870	5,850
2557	5,900	1,150	7,050
2558	7,200	1,300	8,500
2559	8,500	2,500	10,000
อัตราการเพิ่ม(%)	19.09	25.31	19.24

ตารางที่ 1.1 แสดงอัตราการเพิ่มของมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ในปี 2552-2559 หน่วย : ล้านบาท

ที่มา : คณะกรรมการกล้วยไม้แห่งชาติ

จากข้อมูลการในการพิจารณาการส่งออกกล้วยไม้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์การแข่งขันกล้วยไม้ไทยในตลาดโลก เพื่อผลักดันการส่งออกกล้วยไม้ให้ได้มูลค่า 10,000 ล้านบาท ในปี 2559 โดยใช้ข้อมูลปี 2552 เป็นฐาน (มูลค่าการส่งออกประมาณ 3,000 ล้านบาท) พบว่ามูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ในช่วงปี 2552-2559 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 19.24 โดยพิจารณาใน 3 ระยะเวลา ดังนี้

ระยะที่ 1 ช่วงปี 2552-2554 มูลค่าการส่งออกกล้วยไม้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.47 โดยเพิ่มจาก 3,000 ล้านบาท ในปี 2552 เป็น 4,000 ล้านบาทในปี 2554 เนื่องจากคาดว่าช่วงดังกล่าว เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวจากภาวะตกต่ำในปี 2551 ทำให้ปริมาณการใช้ดอกไม้ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยเริ่มปรับตัวดีขึ้น

ระยะที่ 2 ช่วงปี 2554-2557 อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกปรับตัวดีขึ้นจากเดิม โดยอยู่ในอัตราเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 21.16 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศจะขยายตัวเพิ่มขึ้น

ระยะที่ 3 ช่วงปี 2557-2559 อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกจะปรับลดลงเล็กน้อย แต่ก็ยังอยู่ในระดับสูง โดยคาดว่าจะอยู่ในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 19.10 โดยเพิ่มจาก 7,090 ล้านบาท ในปี 2557 เป็น 10,000 ล้านบาท ในปี 2559 (คณะกรรมการกล้วยไม้แห่งชาติ.2557)

แต่อย่างไรก็ตาม นายเจตน์ มีญาณเยี่ยม นายกสมาคมผู้ส่งออกกล้วยไม้ไทย ได้กล่าวไว้ว่า ตลาดส่งออกกล้วยไม้ของไทยที่มีการเติบโตค่อนข้างสูง แต่เป็นการเติบโตเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ แต่หากเกษตรกรและผู้ประกอบการธุรกิจกล้วยไม้ไทยหันมาผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า ก็เชื่อว่าน่าจะเป็นช่องทางที่ช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกให้มากขึ้นได้อีก อย่างไรก็ตาม จะต้องศึกษาถึงลักษณะความต้องการใช้กล้วยไม้ และปริมาณความต้องการที่แท้จริงของตลาดด้วยเช่นกัน ตลาดกล้วยไม้ไทยจะยังคงศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานและคุณภาพของสินค้า โดยเฉพาะกล้วยไม้ ที่มีอายุความสดใหม่สั้นและบอบช้ำง่าย จึงต้องให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ใช่แค่เพียงเพื่อการเก็บรักษา แต่ต้องสร้างมูลค่าเพิ่มอื่นๆ ได้ อาทิ ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ รวมถึงกระบวนการจัดเก็บสินค้า การคมนาคมขนส่ง เพื่อให้กล้วยไม้มีคุณภาพดีตามมาตรฐานการส่งออกภายในต้นทุ่นที่แข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ ขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกกล้วยไม้ควรหาแนวทางการผลิตใหม่ที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตลง ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมถึงการเพาะพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ๆ โดยนำเอาเทคโนโลยีมาเพื่อสร้างความหลากหลาย และหมุนเวียนพันธุ์ หากปรับตัวและพัฒนาศักยภาพสินค้าของตนได้ตามที่กล่าวถึงน่าจะเป็นข้อได้เปรียบสำหรับประเทศไทย ที่จะเป็นฐานการผลิตและส่งออกกล้วยไม้ที่สำคัญในการเป็นศูนย์กลางกระจายการส่งออกกล้วยไม้ไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งในการผลิตกล้วยไม้เชิงธุรกิจหรือเพื่อการค้า

จะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการเบื้องต้นก่อน รวมถึงเรื่องเทคโนโลยี และนวัตกรรมการผลิต การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง และการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการส่วนมากจะละเลย ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา อันได้แก่ ต้นทุนในการผลิตสูง การสูญเสียผลผลิตระหว่างการขนส่ง และราคาที่ขายได้ไม่สูงนัก

สิ่งสำคัญคือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเริ่มตระหนักคือในเรื่องของการส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทย นั้นจะต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่มาจากการแข่งขันทั้งภายในประเทศที่มีคู่แข่งมายาวนาน คือ ประเทศไต้หวัน ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ตลอดจนรวมถึงคู่แข่งรายใหม่คือ ประเทศเวียดนามและประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งโดยประเทศคู่แข่งต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแต่ละประเทศพยายามเร่งพัฒนาทางเทคโนโลยีการผลิต โดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มคุณภาพของกล้วยไม้ตัดดอก และต้นกล้วยไม้ ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าวที่ว่านี้ จะเห็นได้ว่าการส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทย กำลังเผชิญความท้าทายใหม่ โดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อเป็นการรักษาฐานตลาดเดิมและเร่งขยายฐานตลาดใหม่

ตำบลคลองโยง ตำบลมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเกษตรกรทำสวนกล้วยไม้ที่กำลังประสบปัญหาด้านจัดการห้วงโซ่อุปทานกล้วยไม้ เนื่องจากยังขาดการบริหารจัดการที่ดีเนื่องจากไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการห้วงโซ่อุปทานกล้วยไม้ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายสินค้า การไหลเวียนของข่าวสารข้อมูล และการไหลเวียนของเงินทุนกับการแบ่งภาระความเสี่ยง ในกรณีการเคลื่อนย้ายสินค้า โครงสร้างตลาดและการแข่งขัน กรรมวิธีการผลิตและเทคโนโลยี ช่องทางจำหน่ายลักษณะสินค้า ดังนั้นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ทำสวนกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล มีส่วนร่วมในการพัฒนากล้วยไม้ให้มีการจัดการห้วงโซ่อุปทานกล้วยไม้ ที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสามารถผลิตกล้วยไม้และหาแนวทางการผลิตใหม่ที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตลงตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งเกษตรกรที่ทำสวนกล้วยไม้ไทยจะต้องพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพในการผลิตก็เพื่อไม่ให้ตลาดเกิดภาวะหยุดนิ่งนั่นเอง

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อค้นหาลักษณะการจัดการจัดการห้วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการจัดการห้วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำรูปแบบการจัดการจัดการห้วงโซ่อุปทาน ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการห้วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาไว้ 3 ด้านดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาในโครงการวิจัยนี้ได้แก่พื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง และตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่จะศึกษาได้ครอบคลุม มีรายการดังต่อไปนี้

- ค้นหาลักษณะการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

- วิเคราะห์และสร้างระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

- นำระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ในตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3. **ขอบเขตด้านเวลา** ระยะเวลาในการดำเนินการของโครงการวิจัย ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 31 ตุลาคม 2560

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนี้

1. เกษตรกรในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

เกิดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชนเกษตรกรของตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง ตำบลมหาสวัสดิ์ ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรกล้วยไม้ อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบของการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรชนิดอื่นได้ ซึ่งนักวิจัยได้คิดค้นองค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและเป็นต้นแบบที่ดีเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจในชุมชน

2. ผู้ประกอบการธุรกิจกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

เกิดองค์ความรู้ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรกล้วยไม้ อย่างเป็นระบบมีคุณภาพและเป็นต้นแบบที่ดี ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจกล้วยไม้ในชุมชนในตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง ตำบลมหาสวัสดิ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

3. ประชาชนในชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ชุมชนตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง ตำบลมหาสวัสดิ์ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานโดยที่ประชาชนในตำบลมีความเข้มแข็งและมีการเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชนที่เพิ่มขึ้น

4. เกษตรกรในกลุ่มชุมชนอื่น ได้แก่ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนได้รับประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดความรู้ เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการประกอบอาชีพเสริมอื่นที่เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งให้กับกลุ่มเกษตรกร สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน

5. ผู้บริหารของหน่วยงานราชการในตำบลศาลายา ตำบลคลองโยง ตำบลมหาสวัสดิ์

ผู้บริหารของหน่วยงานราชการ ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล โดยทำการประสานงานการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรและประชาชนในตำบล ส่งเสริมความเข้มแข็งและการเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชน โดยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบของการพัฒนาองค์กรและชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของธุรกิจชุมชน

6. สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

ได้ระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างและพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ เพิ่มมูลค่าการตลาด เป็นที่ยอมรับของตลาดและสามารถส่งเสริม การลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

7. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ในการจัดทำวิจัย จะมีกระบวนการในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน และเป็นการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาสาขาวิชา ได้ประสบการณ์จริง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระหว่างชุมชนกับนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในสาขาวิชาได้

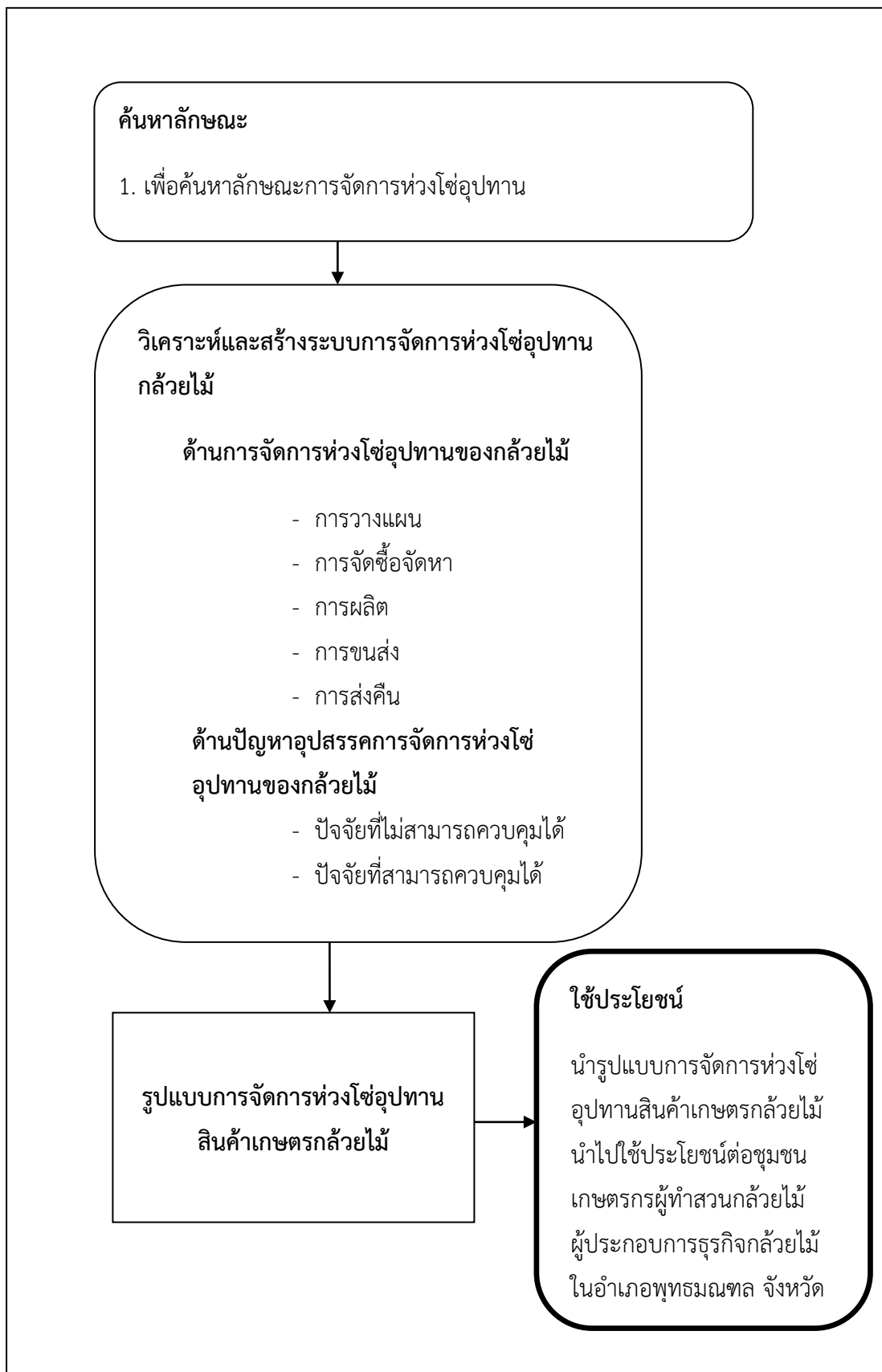
5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการห่วงโซ่อุปทาน หมายถึง การประสานรวมกระบวนการทางธุรกิจ ที่ครอบคลุมจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ ผ่านระบบธุรกิจอุตสาหกรรมไปสู่ผู้บริโภคขั้นสุดท้ายซึ่งมีการส่งผ่านผลิตภัณฑ์ การบริการและข้อมูลสารสนเทศคู่กันไป และนำสู่ผู้บริโภคขั้นสุดท้าย

2. กล้วยไม้ หมายถึง พืชวงศ์ใหญ่ที่มีดอกสวยงาม มีความหลากหลายทั้งสีกลิ่นลวดลาย ขนาดรูปทรง และกลิ่น เรียกได้ว่าเป็นพืชดอกที่มีความหลากหลาย พบในธรรมชาติมีความสวยงามและความหลากหลายทำให้กล้วยไม้เป็นที่นิยมไปทั่วโลก

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในโครงการวิจัยครั้งนี้มีแนวทางในการศึกษาโดยใช้ ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเพื่อการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research method) และวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research method) โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานธุรกิจเกษตร การจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาลักษณะการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ เพื่อวิเคราะห์การจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ และนำระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ตามรูปแบบแนวคิดการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย